

**Luomuvihannes, -marja
Ja perunahanke**
K-P:n Maaseutukeskus

Luomuvihannes, -marja ja perunahanke

Loppuraportti

31.7.2002 Jari Tikkanen

Luomuvihannes, -marja ja -perunahanke

Kokkolan seutukunta 1.6.2000– 31.7.2002

Kalajoen kaupunki 1.6.2000– 31.7.2002

Sievin kunta 1.6.2000– 31.7.2002

Loppuraportti

Kokkolan seutukunta 1.6.2000– 31.7.2002
Kalajoen ja Sievin kunnat 1.6.2000– 31.7.2002

Hankkeen nimi	Luomuvihannes, -marja ja –perunahanke
Hankkeen toteutusalue	Raportti; Kokkolan seutukunta sekä Sievin ja Kalajoen kunnat
Ohjausryhmän pj.	Juha Hämäläinen, Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus
Vastuullinen toteuttaja	Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus Rantakatu 5 67100 KOKKOLA
Hankkeen kesto	Kokkolan seutukunta 1.6.2000– 31.7.2002 Kalajoen ja Sievin kunnat 1.6.2000– 31.7.2002
Hankevastaava	Luomuneuvoja, Jari Tikkanen, agrologi AMK, Porkolantie 5C 69300 TOHOLAMPI p. 0400-162 147, työ 06- 886 006 koti e-mail: jari.tikkanen@maaseutukeskus.fi

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo -----	2
TIIVISTELMÄ -----	3
Luomuvihannes, -marja ja –perunahanke -----	3
1 Luomuvihannes, -marja ja perunahankkeen taustaa -----	4
Hankkeen toiminta-aika ja -alue-----	4
Tavoitteet-----	4
2 Hankeorganisaatio -----	5
3 Toiminnan kuvaus -----	5
Yleistä hankkeen toteuttamisesta-----	5
Neuvonta-----	5
Perunan tilakoetointi-----	6
Perunan viljelykokeet:-----	6
Herukan perhostuholaisten tunnistamiskokeet-----	6
Tiedotus-----	7
Koulutus-----	7
Marjakasvien taimien yhteistilauksen järjestäminen-----	9
Opintomateriaalin tuottaminen-----	9
Julkaisuvälineissä esiintyminen-----	9
4 Tämän hetken tavoitteiden toteutumisen arviointi -----	10
Tuotannon lisääntyminen-----	10
Lajikekokeita ja opintomateriaalin tuotanto-----	10
Laatujärjestelmäkoulutus-----	11
Yhteistyö ja markkinoinnin edistäminen-----	11
Laadulliset tavoitteet-----	12
5 Talous -----	14
6 Työpanos -----	15
7 Hankkeen yhteistyötahot -----	15
8 Jatkotoimenpiteet ja -esitykset -----	15
Luonnonmukainen marjanviljely-----	15
Luonnonmukainen avomaavihannesten ja perunan viljely-----	16

TIIVISTELMÄ

Luomuvihannes, -marja ja –perunahanke

Luomuvihannes, -marja ja –perunahankkeen tavoitteeksi asetettiin lisätä ja kehittää Keski-Pohjanmaalla vähäisessä määrin tuotettujen luonnonmukaisesti viljeltyjen avomaavihannesten, marjojen ja perunan tuotantoa. Hanke nähtiin luomuviljelijöiden keskuudessa tarpeelliseksi, koska hankkeen kasvien viljely oli usein melko uutta.

Ennen Kokkolan ja Ylivieskan seutukunnan Luomuvihannes, -marja ja perunahankkeen alkamista järjestettiin Kaustisen seutukunnan Luomuvihannes, -marja ja –perunahankkeen puitteissa luonnonmukaisen marjanviljelyn taloudelliset edellytykset sekä avomaavihannesten ja perunan viljelyn mahdollisuudet Keski-Pohjanmaalla kurssit. Kurssit palvelivat hankkeen tavoitteita.

Hankkeen avulla lisättiin olemassa olevilla luomupelloilta myytävien tuotteiden määrää. Viljelystä aiheutuvia tuotantokustannuksia alennettiin koneiden yhteiskäyttöä edistämällä marjapensaiden istutuskoneen rakentamisella ja koneurakointia hyväksi käyttämällä.

Viljelytekniikan kehittämiseen liittyvä koulutus toteutettiin pellonpiennartilaisuuksissa, kurseilla, opintomatkoilla ja yrityskohtaisella neuvonnalla. Hanke hankki kouluttajiksi maakuntaan asiantuntijoita tutkijoista käytännön viljelijöihin. Hanke toteutti eri puolilla Keski-Pohjanmaata luomuperunan viljelykokeita, joiden avulla etsittiin eri perunalajikkeiden välisiä eroja ja perunakokeiden tilakäynteillä tapahtui luomuperunan viljelyneuvontaa. Kesällä 2002 asennettiin feromonipyydyksiä perhostuholaisten kannan selvittämiseen MTT:n marjakasvien kasvinsuojelututkimukseen liittyen.

Luonnonmukainen vihannesviljelyala lisääntyi Kokkolan seutukunnassa sekä Kalajoella ja Sievissä lisääntynyt lähes yhdeksänkertaiseksi. Luonnonmukainen perunan viljely on lisääntynyt Kokkolan seutukunnassa sekä Kalajoella ja Sievissä moninkertaisesti. Luonnonmukainen marjanviljely on lisääntynyt Kokkolan seutukunnassa ja Kalajoella sekä Sievissä. Luonnonmukaisen herukanviljelyn osalta Kalajoki –Sievin – Toholampi –akselistalla on tullut voimakas alueellinen keskittymä. Tällä alueella marjanviljelyala on lisääntynyt vuoden 1998 23,20 ha:sta vuoden 2001 80,18 ha:iin. Luonnonmukaisesta mustaherukanviljelyalasta hankkeen alkuperäisellä toiminta-alueella on 25 % koko Suomen viljelyalasta vuonna 2001.

Luonnonmukaisen marjanviljelyn osalta toimii tiiviisti viljelijärengas. Se toimii hankkeen päätyttyäkin. Kesällä 2002 alueelle hankittiin uusi marjanpoimintakone. Lajike ja viljelymenetelmäkokeet auttoivat löytämään ja tunnistamaan tilan olosuhteisiin sopivia perunalajikkeita sekä opettamaan tekemään itsenäisesti pienehköjä lajikekokeita uusien lajikkeiden viljelyyn otettaessa.

Hankkeen toimintaan otti osaa Kokkolan seutukunnassa 28 ja Ylivieskan seutukunnasta 44. Lisäksi naapuriseutukunnista toimintaan otti osaa 20 henkilöä. Hankkeen aikana annettiin tilakohtaista neuvontaa 37 tilalle. Kurseille osallistui 144 henkilöä. Opintoretkeä järjestettiin eri puolille Suomea. Opetusmateriaaliksi valmistettiin diasarja perunan, mansikan ja herukan luonnonmukaisesta viljelystä.

Luomuvihannes, -marja ja perunahankkeen vastuullinen toteuttaja oli ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus. Hankevastaavana toimi agrologi AMK Jari Tikkanen. Hanketta rahoittivat hankkeeseen osallistuneet viljelijät, kunnat, Pohjanmaan- ja Pohjois-Pohjanmaan TE –keskusten maaseutu-osastot, Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto (EMOTR) sekä Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus. Hankkeen kokonaisbudjetti oli Kokkolan seutukunnassa 11 829 euroa ja Kalajoen sekä Sievin osalta 33 470,24 euroa.

1 Luomuvihannes, -marja ja perunahankkeen taustaa

Hankkeen toiminta-aika ja -alue

Luomuvihannes, -marja ja -perunahanke käynnistyi alkujaan syyskuun 15. 1998. Hanke toimi vuoden 1999 loppuun saakka koko Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksen toimialueella, joka on Kaustisen ja Kokkolan seutukunnat, Reisjärven, Sievin ja Kalajoen kunnat. 1.1.2000 alusta lähtien hanke toimi vain Kaustisen seutukunnan alueella ja se päättyi 31.7.2001. Kokkolan seutukunnassa sekä Sievin ja silloisessa Kalajoen kunnassa hankkeen toiminta käynnistyi uudestaan 1.6.2000 alkaen.

Tämä loppuraportti käsittelee siis Kokkolan seutukunnan sekä Kalajoen kaupungin ja Sievin kunnan alueella toiminutta hanketta 1.6.2000 – 31.7.2002.

Kuva 1 Luomuvihannes, -marja ja perunahankkeen toiminta-alue sekä kuntien jakautuminen seutukuntiin.

Tavoitteet

Luomuvihannes, -marja ja -perunahankkeelle asetettiin tavoitteeksi:

1. Maakunnan luomuvihannes, -marja ja -perunatarpeen tyydyttäminen
2. Erilaisille tiloille soveltuvien tuotantokasvien ja lajikkeiden etsintä ja kokeilu.

3. Sopivien viljely- ja konetyöketjujen etsiminen ja yhteiskäytön edistäminen.
4. Luomu-tuotteiden kaupan edistäminen ja laadun kehittäminen laatujärjestelmien avulla.

2 Hankeorganisaatio

Hanketta hallinnoi ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus ry ja hanke toteutettiin yhteistyössä alueen aktiivisten luomuvihannes-, marja- ja perunanviljelijöiden kanssa.

Hankkeen vetäjänä toimi luomuneuvoja Jari Tikkanen Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksesta. Lisäksi hankkeessa ostettiin asiantuntija- ja toimistopalveluja.

Hankkeessa toimi ohjausryhmä, jonka jäsenet olivat:

- Juha Hämäläinen, K-P:n Maaseutukeskus (pj)
- Matti Toivola, Sievi, luomumarjan viljelijä
- Olavi Suomala, Kalajoki, luomumarjanviljelijä ja jatkojalostaja
- Pekka Märsylä, Himanka, luomuviljelijä
- Kimmo Jormalainen, Lestijärvi, luomumarjanviljelijä ja jatkojalostaja
- Liisa Seppänen, Pohjanmaan TE-Keskus, 2000
- Marko Puhto, Pohjanmaan TE -keskus, 2001 -
- Kalevi Hiivala, P-P:n TE -keskus

Ohjausryhmä kokoontui kahdeksan kertaa. Se seurasi hankkeen etenemistä ja teki ehdotuksia hankkeen toteutuksesta. Hankkeella oli erillinen kirjanpito Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksessa.

3 Toiminnan kuvaus

Yleistä hankkeen toteuttamisesta

Toiminnassa on ollut mukana aktiivisesti tai ottanut osaa yhteensä 92 viljelijää. Hanke on palvellut lisäksi noin 40 muuta alueen luomuviljelijää tai luonnonmukaisen viljelyn aloittamisesta kiinnostunutta. Toiminnan muodot ovat olleet neuvonta, tilakoetoiminta, yhteishankinnat, opintoretket ja tiedottaminen. Lisäksi hankkeen toimintaan kuului opintomateriaalin kokoaminen ja valmistaminen luonnonmukaisesta vihannesten, marjojen aja perunan viljelystä.

Neuvonta

Hankkeessa tiloille on tarjottu neuvontapalveluja sekä tilakohtaisesti, tuotantoalakohtaisesti, tai suuremmille ryhmille.

1.6.2000 – 31.7.2002	Kokkolan stk	Kalajoki, Sievi
Tilakohtaista neuvontaa toteutettiin hanketilakäyntien avulla. Hanketilakäyntien lukumäärä	25 kertaa	33 kertaa
Viljelijäkirjeiden laadinta ja lähettäminen	8 kertaa	8 kertaa

Neuvonnan sisältö on ollut antaa opastusta tilan luonnonmukaiseen vihannesten, marjojen tai perunan viljelyyn liittyviin ongelmiin. Lisäksi neuvontaa on tehty sellaisille tiloille, joilla on ollut kiinnostusta aloittaa näiden kasvien viljely. He tarvitsivat tietoa viljelyn talouteen, viljelystekniikkaan, markkinointiin ja mahdollisuuksiin liittyviin asioihin.

Neuvontaa ovat tehneet hankevetäjä, hortonomi Tuija Forsström ja erikoiskasvineuvoja Sirkku Koskela Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksesta.

Perunan tilakoetointiminta

Hanke toteutti perunan viljelykokeita kasvukausilla 1999 ja 2000 Kaustisen, Kokkolan ja Ylivieskan seutukunnassa. Kokeiden avulla viljelijät saivat tuntumaa eri lajikkeiden ominaisuuksiin. Kokeiden avulla saatiin tietoa eri perunalajikkeiden menestymisestä eri maalajeilla ja eri kasvupaikoissa eri puolilla maakuntaa. Lisäksi viljelykokeiden avulla opittiin suorittamaan itsenäisesti lajikekokeita.

Perunan viljelykokeet:

Kauppila Jouko;	Lohtaja
Kujala Antti;	Halsua
Puurula Seija ja Martti;	Reisjärvi
Roimela Erkki;	Kalajoki
Suomala Eino;	Kalajoki
Tuura Jouko,	Kalajoki

Koealoja havainnoitiin ja valokuvattiin läpi kasvukauden 1999 ja 2000. Sadon valmistuttua perunan satomäärät mitattiin koelalalta ja saatu tulos muutettiin hehtaarisadoksi. Samalla perunat luokiteltiin kokoluokittain ja selvitettiin vialliset sekä kelpaamattomat.

Perunakokeiden tulokset on tämän raportin liitteessä.

Herukan perhostuholaisten tunnistamiskokeet

Alkukesällä 2002 asennettiin viidelle tilalla feromonipyydyksiä, joilla selvitetään herukansilmukoin ja herukkakoin esiintymistä. Kokeet liittyvät MTT:n laajempaan tutkimukseen. Feromonipyydykset asennettiin seuraaville tiloille:

Alaverronen Markku;	Kalajoki
Märsylä Pekka;	Himanka
Rahkola Pauli;	Kalajoki
Tilvis Kalevi;	Kalajoki
Wörlin Ahti;	Sievi

Feromonipyydyksissä olleet liimapaperit hyönteisineen lähetettiin MTT:n Jokioisten laitoksille tutkimuksiin. Herukansilmukoi on n. 10 mm pitkä. Siivet sillä on vaaleanruskeat ja heikosti tiilenpunertavat. Silmäänpistävän valkea pää ja etuselkä. Herukkakoin aikuisen siipienväli on 15-17 mm ja etusiivet ovat ruskeat. Siivissä on kolme laajaa hopeanvalkoista täplää. Herukkakoita on kasvustoissa runsaasti, mutta herukansilmukoita ei sitä vastoin ollut lainkaan.

Pyydysten mukana lähetettiin marjanäytteitä pyydysten lähietäältä. Tulokset tulevat aikanaan. Kokeen aikana tuli todettua, että herukkakoita on alueen kasvustoissa. Torjuntaa pitää alkaa suunnittelemaan.

Tiedotus

Hankkeen toiminnasta tiedotettiin seuraavilla tavoilla:

- Lehti-ilmoitukset
- Henkilökohtaiset yhteydenotot ja keskustelut alueen luomuviljelijöiden kesken
- Tiedotuskirjeet. Niitä on lähetetty viisi kertaa.
- Lehtikirjoitukset joissa luomu- erikoisviljelyn mahdollisuuksia tuotiin esille.
- Maaseutukeskuksen tiedotuslehdessä olevat artikkelit
- Lisäksi vetäjä on osallistunut muiden järjestämiin tilaisuuksiin ja kertonut luomutuotannon mahdollisuuksista.
- Hankevetäjä osallistui Kokkolassa 23.10.2001 järjestetyille hankemessuille. Tilaisuudessa hanke oli esillä ja yhteistyötahoille olemassa olo tuli tunnetummaksi.

Koulutus

Luonnonmukaisen marjanviljelyn mahdollisuudet Keski-Pohjanmaalla -koulutustilaisuus pidettiin Toholammilla Hirvikosken kurssikeskuksessa 21.3.2000. Osallistujia on 32 henkilöä. Kaus-tisella pidettiin 11.4.2000 avomaavihannesten ja perunan viljelyn mahdollisuudet Keski-Pohjanmaalla. Tilaisuudessa oli kuusi henkilöä. Nämä kurssit järjestettiin rinnakkaishankkeessa. Tähän raporttiin ne otettiin mukaan, koska kurssit palvelivat kokonaisuutta käsittäen mm. luonnonmukaisen marjanviljelyn taloudellisia edellytyksiä.

Heinäkuun 25. – 26.2000 järjestetyllä opintomatalla tutustuttiin luonnonmukaiseen marjanviljelyyn. Kohteeksi valittiin Pohjois-Karjala, jossa marjanviljelyllä on pitkät perinteet. Tutustumismatkalla käytiin luomuherukka- ja mansikkatiloilla ja rivivälin niittämiseen tarkoitettun koneen valmistavalla tehtaalla. Opintomatalla oli mukana 15 henkilöä. Opintomatkan jälkeen osallistujat saivat muistion matkan aikana kuulluista asioista.

Kuva 2 Pohjois-Karjalaan suuntautuvalla opintomatalla yksi tutustumiskohde oli marjansaiden rivin ja rivivälin niittäminen koneellisesti. Nurmi-Nassen valmistaja esittelee laitetta käytännössä.

Elokuun 17. – 18. tutustuttiin luonnonmukaiseen perunan ja avomaavihannesten viljelyyn. Opintomatkan kohteena oli Etelä-Pohjanmaalla luomuvihannes- ja perunatiloja. Yöpyminen tapahtui maatilamatkailukohteessa Pirkanmaalla. Matkan aikana luomuasiantuntija Eino Suomala luennoi perunalajikkeista ja niiden ominaisuuksista. Illalla yöpymispaikassa oli perunalajikkeiden maistaminen Eino Suomalaisen johdolla. Toisena päivänä tutustuttiin Lepaan puutarhatekniikka -näyttelyyn. Siellä kohteena oli avomaavihannestuotannon ja perunanviljelyn koneet.

Monilla tiloilla on ajankohtaisena asiana suunnitella perunan ja porkkanan nostoa koneella. Opintomatalle otti osaa 9 henkilöä. Opintomatkan jälkeen osallistujat saivat muistion.

Luomumarjanviljelyrenkaan kokoontuminen tapahtui marraskuun 1. päivänä Kalajoella Tapion tuvalla.

Luomuperunan tuotantopäivä järjestettiin Kannuksessa K-P:n Maaseutuakatemian Kannuksen toimipaikassa 16.3.2001. Tilaisuuteen osallistui 14 henkilöä.

Kokkolassa järjestettiin Turva ja terveys –luomuseminaari 16.3.2001. Seminaari järjestettiin yhdessä Keski-Pohjanmaan Luomuyhdistys ry:n kanssa. Tilaisuudessa tuli esille luomutuotajien odotukset ja tarpeet luonnonmukaiselle elintarvikkeelle. Tilaisuudessa oli osallistujia yhteensä n. 60. Seminaarin erikoisuutena oli luomulounas, joka valmistettiin hankkeessa mukana olevilta tiloilta ostetuista luomutuotteista niin paljon kuin se oli mahdollista.

Herukkapensaiden leikkauskurssi pidettiin 26.4.2001 Sykäräisissä ja Kalajoella 27.4.2002. Kurssit piti hortonomi Tuija Forsström Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksesta. Tilaisuuksissa oli osallistujia yhteensä 12.

Kuva 3 Marjapensaiden leikkaus on tehtävä keväällä ennen kasvukauden alkua. Öjeby -lajike tarvitsee varovaisemman istutusleikkauksen kuin muut lajikkeet.

Luomumarjojen kasvinsuojelukurssi 25.7.2001 Kalajoella: 12 kurssilaista.

Luomuperunan pellonpiennarpäivä Lohtajalla 26.7.2001; 12 kurssilaista

Marjapensaiden istutuskurssi muovitetuun penkkiin 28.9.2001 Kalajoella; 15 kurssilaista.

Mansikan luonnonmukainen kasvinsuojelukurssi Kannus 27.11.2001; 10 kurssilaista

Luonnonmukainen vihannesviljely –tilaisuus Lohtajalla 4.12.2001; 8 henkilöä

Luonnonmukaisen herukan lannoitus eloperäisillä lannoiteaineilla kurssi Kalajoella 11.12.2001; 11 kurssilaista.

Herukan ja mansikan lajikekokeiden tulokset ja korjuutapojen kehittäminen kurssi yhdessä Kaustisen seudun marjahankkeen kanssa. Perho 6.2.2002. Yhteensä 16 osallistujaa, josta luomuvihannes, -marja ja –perunahankkeeseen kuuluvia 6 kurssilaista.

Herukan ja mansikan markkinointikurssi yhdessä Kaustisen seudun marjahankkeen kanssa Himangalla 12.2.2002. Yhteensä 30 kurssilaista, joista 15 luomuvihannes, -marja ja -perunahankkeeseen kuuluvia.

Kaustisen seudun marjahankkeen kanssa järjestettiin marjojen kasvinsuojelupäivä Halsualla 18.6.2002. Tilaisuudessa oli asiantuntija tutkija Tuomo Tuovinen MTT:ltä.

Heinäkuun 30. päivä järjestettiin pellonpiennarpäivä, jossa teemana oli marjojen koneellinen sadonkorjuu. Tilaisuudessa esiteltiin Arek 3 –Marjanpoimintakonetta käytännössä. Koneen maahantuoja Pekka Turunen oli esittelemässä laitetta. Tilaisuudessa oli osallistujia n. 30 henkilöä.

Marjakasvien taimien yhteistilauksen järjestäminen

Hanke auttoi yhdessä K-P:n 4H –piirin luomun kehittämishankkeen kanssa viljelijöitä marjakasvien taimien yhteistilauksen järjestämisessä. Mustaherukan taimia tilattiin yhteensä 28 820 kpl. Taimet toimitetaan tiloille syksyllä. Mansikan taimia tilattiin 6 500 kpl. Mesimarjan taimia tilattiin 215 kpl. Syksyn taimitoimitukset saapuivat 13. lokakuuta. Taimien määrä oli huomattava ja yhteistilauksen avulla pensaat saatiin edullisesti.

Opintomateriaalin tuottaminen

Luomuvihannes, -marja ja -perunahankkeen yhdeksi tavoitteeksi asetettiin tuottaa opintomateriaalia Keski-Pohjanmaan olosuhteisiin sopivasta viljelytekniikasta. Hanke on valmistanut diasarjoja, jotka on siirretty myös CD -rompulle:

- Perunan luonnonmukainen viljely
- Mansikan luonnonmukainen viljely
- Herukan luonnonmukainen viljely.

Hanke hankki perusmateriaaliksi Helsingin yliopiston Mikkelin täydennyskoulutuskeskuksen valmistamat opintomateriaalisarjat avomaavihannesten ja marjojen luonnonmukaisesta viljelystä. Aineisto sisältää kansion, jossa on mm. diasarja, kalvosarjat ja kirjallista materiaalia erilaisista viljelyyn liittyvistä aiheista. Helsingin Yliopiston materiaalia jaettiin hankkeessa mukana oleville kursseilla ja tilaisuuksissa.

Julkaisuvälineissä esiintyminen

Luomuvihannes, -marja ja -perunahankkeen toiminnasta on kerrottu lehtiartikkeleissa seuraavissa artikkeleissa:

- 22.3.2000 Keskipohjanmaa -lehti s.15
- 15.5.2000 Seutis -lehti (Kaustien seutukunnan julkaisu)
- 21.7.2000 Kalajoenseutu s. 5 ja 6
- N:o 8 Luomulehti s. 10
- 15.11.2000 Seutis –lehti (Kaustisen seutukunnan julkaisu)
- 17.3.2001 Keskipohjanmaa –lehti
- 27.7.2001 Kalajokilaakso N:o 143 s. 6
- 29.9.2001 Keskipohjanmaa
- 4.10.2001 Kalajoki

- 13.3.2002 Keskipohjanmaa, Maatalousliite
- 18.7.2002 Keskipohjanmaa
- 31.7.2002 Kalajoenseutu
- 31.7.2002 Kalajokilaakso
- 31.7.2002 Keski-Pohjanmaa
- 8.8.2002 Sieviläinen

Kuva 4 Hankkeen aikana kolme viljelijää rakensi pensaiden istutuskoneen, jota he vuokrasiivat muille viljelijöillekin. Kone helpottaa istutustyötä huomattavasti.

4 Tämän hetken tavoitteiden toteutumisen arviointi

Tuotannon lisääntyminen

Hankkeen tavoitteeksi oli asetettu lisätä seutukunnissa tuotettujen luomuvihannesten, marjojen ja perunan tuotantoa. Tuotannon lisäämisellä tyydytetään maakunnan luomutuotteiden kysyntää. Hankkeen toiminta-aikana tuotanto on lisääntynyt voimakkaasti.

Hankkeen toiminta-aikana luonnonmukainen perunan viljely on lisääntynyt Kokkolan seutukunnassa 1 067 % ja Kalajoella sekä Sievissä 227 %.

Luonnonmukainen avomaavihannesten viljely on lisääntynyt Kokkolan seutukunnassa, jolloin viljelyn pinta-ala on tällä hetkellä 0,40 ha. Kalajoella ja Sievissä avomaavihannesten luonnonmukainen viljely on lisääntynyt 865 %.

Luonnonmukainen marjanviljely on lisääntynyt Kokkolan seutukunnassa 704 % ja Kalajoella sekä Sievissä yhteensä 368 %. Luonnonmukaisesta mustaherukanviljelyalasta hankkeen alkuperäisellä toiminta-alueella on 25 % koko Suomen viljelyalasta vuonna 2001. Viljelyalojen kehitys on kuvattu liitteessä 1.

Lajikekokeita ja opintomateriaalin tuotanto

Tavoitteena oli edistää tiloille soveltuvien tuotantokasvien ja lajikkeiden etsintää sekä kokeilua. Lisäksi tavoitteena oli valmistaa opintomateriaalia.

Hanke toteutti perunan lajikekokeita kasvukautena 1999 ja 2000. Perunan lajikekokeet olivat hyödyllisiä. Ohjattujen kokeiden aikana viljelijät ja hankkeessa mukanaolevat neuvojat saivat tietoa eri perunalajikkeiden ominaisuuksista ja viljelyalueiden eroavuuksista eri osissa maakuntaa. Kokeissa saatua tietoa voidaan hyödyntää hankkeen loputtuakin. Perunan lajikekokeista on laadittu raportti ja kokeita on hyödynnetty luonnonmukaisen perunan viljelyn diasarjan valmistuksessa.

Laatujärjestelmäkoulutus

Hankkeen avulla pyrittiin parantamaan tuotannon ja myyntituotteiden laatua. Hankkeen toimintaan kuului viljelijöiden motivointi laatukoulutuksen aloittamiseen. Hanke oli tukemassa laatukoulutuksen järjestämistä. Laatukoulutus itsessään oli tarkoitus järjestää muilla varoilla. Tässä hanke ei oikein onnistunut. Laatuajattelu ei ole vielä niin pitkällä, että useammat viljelijät olisivat lähteneet laatukoulutukseen. Yksi viljelijäpariskunta kuitenkin osallistui laatukoulutukseen vuonna 2002.

Yhteistyö ja markkinoinnin edistäminen

Hankkeen avulla alennettiin viljelystä aiheutuvia tuotantokustannuksia koneiden yhteiskäyttöä edistämällä. Tämä toteutui viljelijöiden yhteistyönä, marjapensaiden yhteishankinnoilla, marjapensaiden istutuskoneen rakentamisena ja vuokraamalla sitä toisille viljelijöille. Reisjärvellä viljelijä on hankkinut hyvän piensiemenkylvökoneen ja porkkanan nostokoneen, jolla hän voi tehdä urakoita toisille

viljelijöille. Hyvällä kylvökoneella säästetään työkustannuksissa, koska kylvö voidaan tehdä koneella ja harvennustyö jää kokonaan pois. Kesällä 2002 kaksi marjanviljelijää hankki yhteiskoneeksi marjanpoimintakoneen, jolla he tekivät koneurakointia muillekin viljelijöille.

Kuva 5 Luomuhanke on ollut mukana myös myynnin edistämistapahtumissa. Yksi sellainen oli Kalajoella talvella 2001.

Hankkeen tavoitteeksi oli asetettu myyntituotteiden laadun parantaminen ja viljelijöiden motivointi laatukoulutuksen aloittamiseen. Myyntituotteiden laatua edistettiin kurssien ja opintoretkien yhteydessä tapahtuvalla neuvonnalla ja tiedottamalla. Lisäksi lajittelusta tai omavalmiosta tietoa tarvitsevat viljelijät saivat henkilökohtaista neuvontaa. Laatukoulutuksen aloitti yksi henkilö.

Luonnonmukaisia tuotteita on markkinoitu suoramyyntinä, paikallisiin kauppoihin toimittamalla, kuntien kouluille sekä Kokkolaan Marketeihin. Porkkanaa ja perunaa markkinoitiin

myös Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevalle Osuuskunta Luomubotnialle. Keski-Pohjanmaan luomutuotteiden kysynnän tyydyttäminen onnistui epäsuorasti tätäkin markkinointikanavaa käyttämällä, koska osuuskunta Luomubotnian tuotteita on myynnissä useissa maakuntamme kaupoissa. Marjoja markkinoitiin jalostajille ja pakastamoihin.

Laadulliset tavoitteet

Luomuvihannes, -marja ja -perunahankkeen vaikutukset ympäristölle ovat edulliset. Hanke edistää ja lisää ympäristöystävällistä vihannes-, marja ja perunatuotantoa. Luonnonmukaiseen tuotantoon kuuluu viljelykierto ja orgaaninen lannoitus, jolloin lannoituksen aiheuttama ravinnekuormitus pienenee. Kasvinsuojelu tapahtuu ilman torjunta-aineita ja viljelykierron avulla, jolloin peltojen kasvi- ja eläinkunnan monimuotoisuutta pidetään yllä.

Kuva 6 Lestijärvellä on luomumansikanviljelijä on rakentanut itse ötökkäimurin, jolla hän kerää hillanälvikkää kasvustosta. Hillanälvikäs on mansikan pahimpia tuhoeläimiä alueellamme. Kimmo Jormalainen on ollut myös esittelemässä tilan tuhoeläinten hallintaa.

Hankkeen aikana lisääntynyt luonnonmukainen vihannesten, marjojen ja perunan luonnonmukainen viljely antaa työtä niiden parissa työskenteleville. Lisäksi viljelijäverkaiden avulla lisääntyi viljelijöiden välinen yhteistyö, josta hyvänä osoituksena oli Kalajoella viljelijöiden itse rakentaman taimien istutuskoneen vuokraaminen marjojen istutuksiin. Yhteistyötä on myös reisjärveläisen luomuviljelijän urakointipalvelu piensiemien kylvössä ja porkkanan nostossa. Yrittäjä on voinut hankkia tähän työhön tarkoituksen mukaiset koneet, josta hyötyvät myös muut alueen viljelijät urakointipalvelua hyödyntämällä.

Hankkeen aikana ovat työllistyneet muutkin kuin viljelijät. Avomaan vihannesviljelijät ovat palkanneet lisätyövoimaa kitkemis- ja nostotyöhön, mansikanviljelijät ovat palkanneet poimijoita jne. Luomutuotteiden välittäjän palveluita käytetään tuotteiden myymälöihin toimittamisessa. Perhossa porkkanan viljelijä on käyttänyt apuna paikallisen maaseutuoppilaitoksen oppilaita syksyn nostotapahtumassa. Oppilaat saavat palkkaa työstä ja he oppivat arvostamaan työtä sekä saavat kokemusta avomaavihannesten viljelystä. Moni muukin nuori on saanut kesätöitä seutukunnan marja- ja vihannestiloilta.

Monipuolistunut viljely lisää työn arvostusta, koska on löydetty vaihtoehtoja luonnonmukaisen nurmen ja viljan viljelylle. Lisäksi viljelijät ovat saaneet tuotteet markkinoitua ja viljely on onnistunut hyvin. Tämä kannustaa jatkamaan ja kehittämään tuotantoa ja samalla se on hyvä esimerkki muillekin seutukunnan luomuviljelijöille.

Luonnonmukainen viljely auttaa pitämään maaseutua elävänä tarjoten mahdollisuuden parantaa toimentuloaan omalla työllä, tarjoten työtä myös tilan ulkopuolisille sekä hyödyntämällä olemassa olevaa pääomaa - työtä ja luomupeltoa.

Kuva 7 Elokuussa 2000 järjestettiin opintomatka Lepaan puutarhatekniikka -näyttelyyn. Työkustannusten alentamista auttava konetekniikka oli yksi retken teemoja.

5 Talous

Hankkeen kustannusarvio oli Kokkolan seutukunnassa 11 830 euroa. Kalajoen ja Sievin kustannusarvio oli 34 475 euroa. Rahoitus jakautuu Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR), kansallisen maaseuturahaston, kuntien ja hankkeessa mukanaolevien viljelijöiden kesken. Kustannusarvio on taulukossa 1.

Kokkolan stk								Yhteensä	
hankenumero 703								€	
	2 000		2 001		2 002				
Kustannukset	Päätös	Hyväk.	Päätös	Hyväk.	Päätös	Toteuma	Päätös	Toteutuma	
Palkat + sivukulut	644	644	4 913	4 913	500	1 001	6 057	6 558	
Ostopalvelut, palkkiot	948	948	540	540	130	51	1 617	1 538	
Matkakulut	77	77	1 045	1 045	150	327	1 272	1 449	
Vuokrat	37	37					37	37	
Toimistokulut	75	75	413	413	150	104	638	592	
Muut kulut	261	261	1 547	1 547	400	508	2 208	2 316	
Yhteensä	2 041	2 041	8 458	8 458	1 330	1 991	11 830	12 490	
Rahoitus									
TE-keskus, EU	576	576	2 003	2 003	120	120	2 698	2 698	
TE-keskus, valtio	1 343	1 343	3 172	3 172	281	281	4 795	4 795	
Kunnat			1 501	1 501			1 501	1 501	
Julk. rahoitus yhteen:	1 918	1 918	6 675	6 675	401	401	8 994	8 994	
Yksityinen rahoitus	123	123	1 783	1 783	929	975	2 835	2 882	
Toteuttajan rahoitus						615		615	
Rahoitus yhteensä	2 041	2 041	8 458	8 458	1 330	1 991	11 829	12 491	
Ylivieskan stk									
hankenumero 1058								€	
	2 000		2 001		2 002				
Kustannukset	Päätös	Hyväk.	Päätös	Hyväk.	Päätös	Toteuma	Päätös	Toteutuma	
Palkat + sivukulut	2 544	2 544	7 175	7 175	4 576	5 047	14 295	14 765	
Ostopalvelut, palkkiot	51	51	1 420	1 420	1 850	344	3 321	1 815	
Matkakulut	375	375	1 949	1 949	950	1 726	3 274	4 050	
Luontoissuoritus	2 271	2 271					2 271	2 271	
Toimistokulut	111	111	1 153	1 153	277	463	1 541	1 727	
Muut kulut	4 062	4 064	3 142	3 143	2 569	3 249	9 773	10 455	
Yhteensä	9 414	9 414	14 839	14 839	10 222	10 829	34 475	35 082	
Hankkeen tulot	1 005	1 005					1 005	1 005	
Rahoitettavat netto	8 409	8 409	14 839	14 839	10 222	10 829	33 470	34 077	
Rahoitus									
TE-keskus, EU	1 642	1 642	3 815	3 815	2 638	2 638	8 095	8 095	
TE-keskus, valtio	3 832	3 832	4 397	4 397	6 155	6 155	14 384	14 384	
Kunnat			4 503	4 503	0	0	4 503	4 503	
Julk. rahoitus yhteen:	5 474	5 474	12 715	12 715	8 792	8 792	26 982	26 982	
Yksityinen, rahallinen	664	664	2 124	2 125	1 430	1 453	4 218	4 242	
Luontoissuoritus	2 271	2 271					2 271	2 271	
Toteuttajan rahoitus						582		582	
Hankerahoitus	8 409	8 409	14 839	14 840	10 222	10 828	33 470	34 077	
Hankkeen tulot	1 005	1 005					1 005	1 005	
Rahoitus yhteensä	9 414	9 414	14 839	14 840	10 222	10 828	34 475	35 082	

Taulukko 1 Luomuvihannes, -marja ja -perunahankeen talous Kokkolan seutukunnassa sekä Kalajoen ja Sievin kunnissa 1.6.2000 – 31.7.2002.

6 Työpanos

Hankevetäjän työpanos oli 1.6.2000 – 31.7.2002 Kalajoen ja Sievin alueella 711,41 tuntia. Kokkolan seutukunnassa hankevetäjän työaika oli käytetty 269,26 tuntia. Tämän lisäksi hankkeelle ostopalveluna ovat töitä tehneet Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksen muut neuvojat. Hanke on käyttänyt ostopalveluina eri asiantuntijoita.

7 Hankkeen yhteistyötahot

Luomuvihannes, -marja ja –perunahankkeen toiminnan ovat mahdollistaneet yhteistyötahot, joille kuuluu kiitokset. Yhteistyötahoja ovat olleet:

- K-P:n Maaseutuakatemia Kaustisen seutukunnan marjanviljelyn kehittämishanke.
- MTT Ruukin tutkimusasema; tiedon hankinta
- Keski-Pohjanmaan 4H -piiri Luomun kehittämishanke; koulutusyhteistyö, taimien yhteis-tilaus
- K-Maatalous Koskela Oy; Luomu -yleislannos viljelykokeisiin
- Kemira Agro Oy; Luomuyleislannos viljelykokeisiin
- Pohjois-Pohjanmaan ESR -luomuviljelijäkoulutusprojekti; kursseja yhteistyössä, opinto-
retket, tiedotukset, vetäjien välinen tietojen vaihto
- Oulun Maaseutukeskus ry
- Keski-Pohjanmaan Luomuyhdistys ry
- Pyhäjoen Kantaperuna
- Siemenperunakeskus

8 Jatkotoimenpiteet ja -esitykset

Luonnonmukainen marjanviljely

Luonnonmukainen marjanviljely on lisääntynyt seutukunnissa monikertaisesti viimeisten neljän vuoden aikana. Kasvustot alkavat tuottamaan satoa tässä vaiheessa. Pinta-alan kasvu merkitsee lähivuosina tarvetta varastotilojen hankkimiseen ja suunnitelmallisen markkinoinnin järjestämiseksi.

Luonnonmukaisen marjanviljelyn laajentuminen on tapahtunut nopeasti. Marjanviljely on siten varsin uutta monelle viljelijälle. Viljelytekniikan kehittämiseen suuntautuvaan koulutukseen ja neuvontaan olisi tulevaisuudessa erittäin voimakas kysyntä. Varsinkin marjakasvuston kasvinsuojelun hallintaan tautien, tuholaisten ja rikkakasvien osalta ja on erittäin suuri tarve. Marjasato pitää olla määrältään hyvä ja sadon laadun täytyy olla asiakkaan tarpeen mukainen. Oli asiakas sitten itsepoimija tai marjaa jalostava laitos.

Loppukesällä 2002 tuotettiin luomuherukkaa markkinoille enemmän kuin aikaisemmin hankkeen toiminta-aikana kasvustojen kehittymisen vuoksi. Sadon määrä tulee kasvamaan joka vuosi. Markkinointi toimi hyvin loppukesällä 2002. Marjaa markkinointiin itsepoimintana, valmiiksi poimintana, toimitettiin suoraan jalostajille ja sitä myös pakastettiin omaa jatkojalostusta varten. Kehittämistarvetta olisi marjan markkinoinnissa, jota tulot jäisivät mahdollisimman paljon omaan maakuntaan. Esimerkiksi markkinointiyhteistyö tuottajien kanssa olisi tarpeen. Lisäksi yhteinen pakastustila, josta voisi toimittaa eteenpäin suuria eriä kerrallaan pitäisi myös kehittämisen kohteena.

Luonnonmukaisen marjanviljelyn kehittämistä tarvitaan tuotannon monipuolistamiseksi. Valtaosa kasvustoista on mustaherukkaa ja yhtä lajiketta. Tarvitaan marjantuotannon monipuolistamista esimerkiksi vadelman, mansikan ja punaherukan lisäämiseksi.

Luonnonmukainen marjanviljely ja marjanviljelykulttuuri yleensäkin on maakunnassa ottanut ensiaskeleet. Marjanviljelyn käyntiin lähtemiseksi tarvitaan yhteiskunnan panostusta, jotta sadon arvo nousisi ja maakuntaan jäisi asiakkaiden ostamien luomumarjojen lisäksi lisääntyneet verotulot.

Luonnonmukainen avomaavihannesten ja perunan viljely

Luonnonmukaisesti viljeltyjen vihannesten ja perunan osalta lisääntyminen ei ole ollut yhtä voimakasta kuin marjoilla. Lisääntymistä on kuitenkin tapahtunut ja on tullut tarve kehittää markkinointikanavia ja etsiä tai rakentaa varasto- ja kauppakunnostustiloja. Markkinakanavat on tarpeen selvittää hyvinkin nopeasti, jotta kiinnostus viljelyn laajentamiseen ei pysähdy.

Seutukunnasta löytyy vihannes- ja perunanviljelyyn soveltuvia peltoja ilmaston, kastelun ja maalajin suhteen. Näiden tuotteiden kauppakunnostus ja markkinointi omaan maakuntaan lisää työpaikkoja ja tuloja viljelijöille. Luonnonmukaisten vihannesten ja perunan osalta tarvitaan tiedon ja taidon kohentamista, jotta tiloilla tuotettaisiin määrältään ja laadultaan hyviä tuotteita, jotka ovat asiakkaiden toiveiden mukaisia. Avomaavihannesten tuotantoa olisi tarpeen monipuolistaa.

Toimenpiteitä tarvitaan erityisesti satotason ja tuotteiden laadun kohottamiseen sekä markkinoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi. Tilojen tulotaso kasvaa ja luonnonmukaisesta tuotannosta saadaan hyötyä tilatasolla sekä kuluttajat saavat omassa maakunnassa tuotettuja luomutuotteita. Hankkeen toiminta-alue tulisi olla Keski-Pohjanmaan ja tarvittaessa se voisi toimia yhteistyössä naapurimaakuntien vastaavien hankkeiden kanssa. Näin saataisiin tuotantoa monipuolistettua ja lisättyä sekä varastointia, jatkojalostusta ja tuotteiden asiakkaille saattamista tehostettua.

Avomaavihannestuotannossa pitäisi tuotantoa monipuolistaa. Pääosa peltotuotteista on perunaa, sipulia ja porkkanaa. Luomutuotteita käyttävät yritykset eivät saa omasta maakunnasta esimerkiksi luonnonmukaisesti tuotettua kaalia lainkaan. Koneellistamisen kehittäminen on tuotannon taloudellisen tuloksen kohottamisen vuoksi tärkeää. Lisäksi koneellistamisen kehittäminen lisää tuotannon kiinnostavuutta.

Toholammilla 31.7.2002

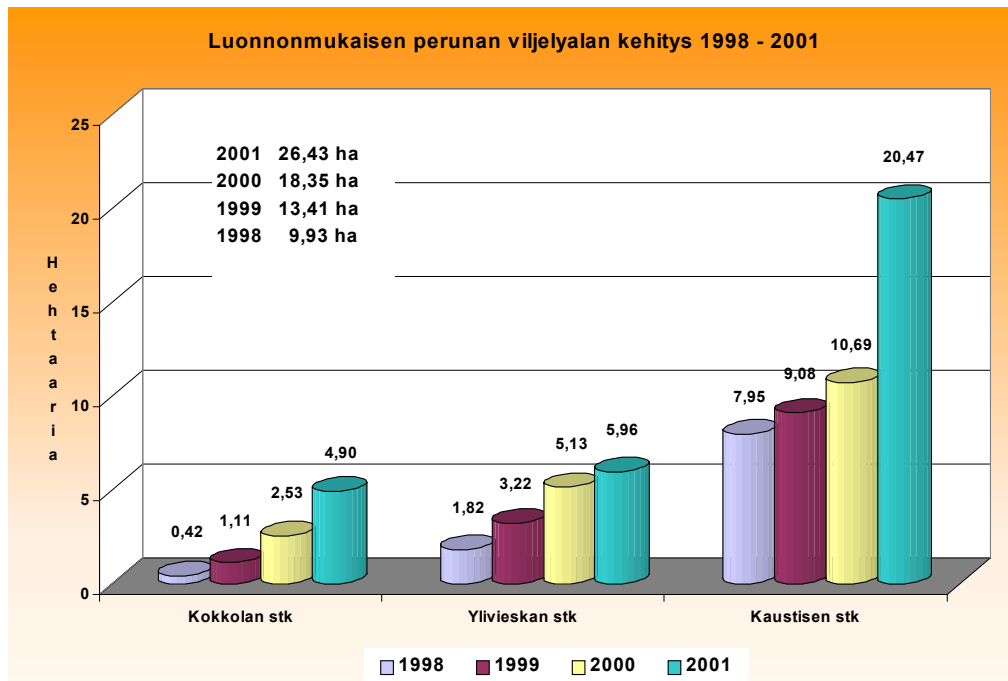
Jari Tikkanen
Hankkeen vetäjä

LIITTEET:

- Viljelyalojen kehitys (Liite 1)
- Perunan lajikekokeiden raportti (Liite 2)
- Lehtiartikkeleiden otsikot (Liite 3)
- Diasarjojen kuvat ja teksteineen perunan, mansikan ja mustaherukan viljelystä

LIITE 1

Viljelyalojen kehitys

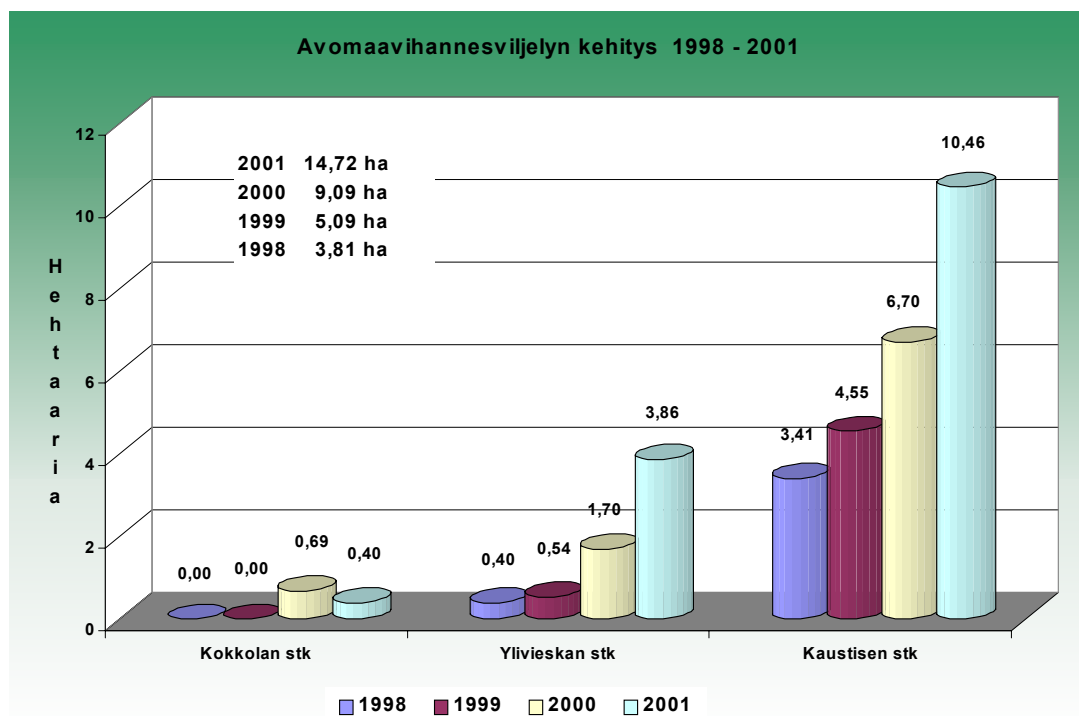

28.2.2002

Luomuvihannes, -marja ja -perunahanke; Jari Tikkanen

9

Taulukko 2 Luonnonmukaisen perunan viljelyalan kehitys seutukunnissa 1998 - 2001.

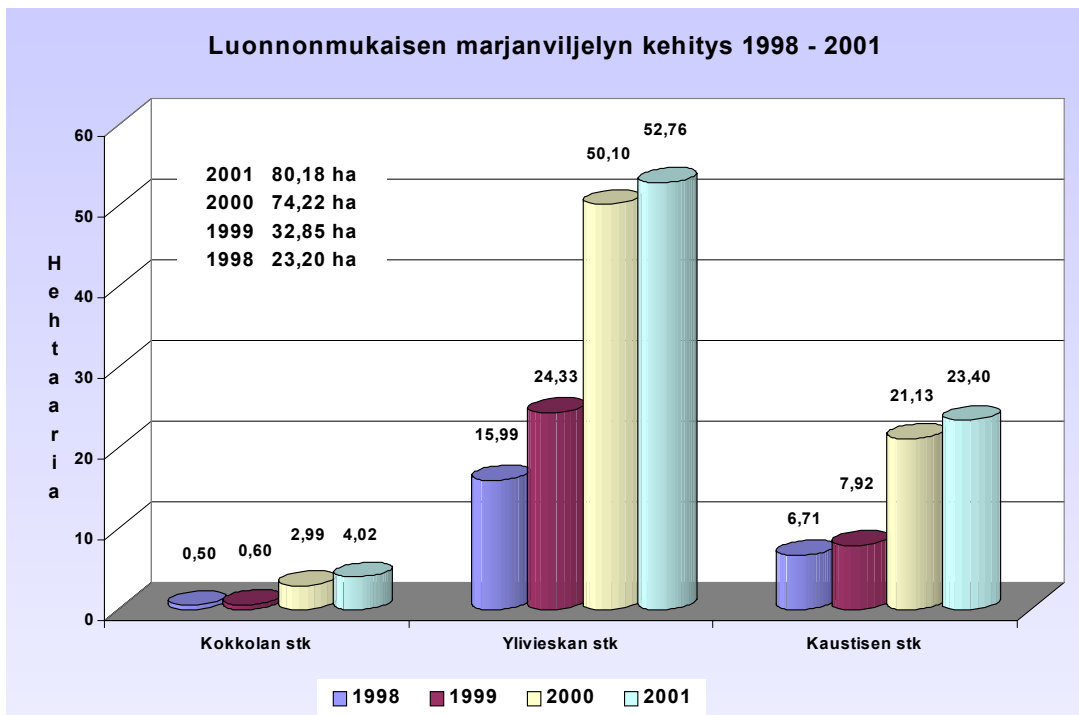

28.2.2002

Luomuvihannes, -marja ja -perunahanke; Jari Tikkanen

8

Taulukko 3 Luonnonmukaisen avomaavihesviljelyalan kehittyminen 1998 - 2001.

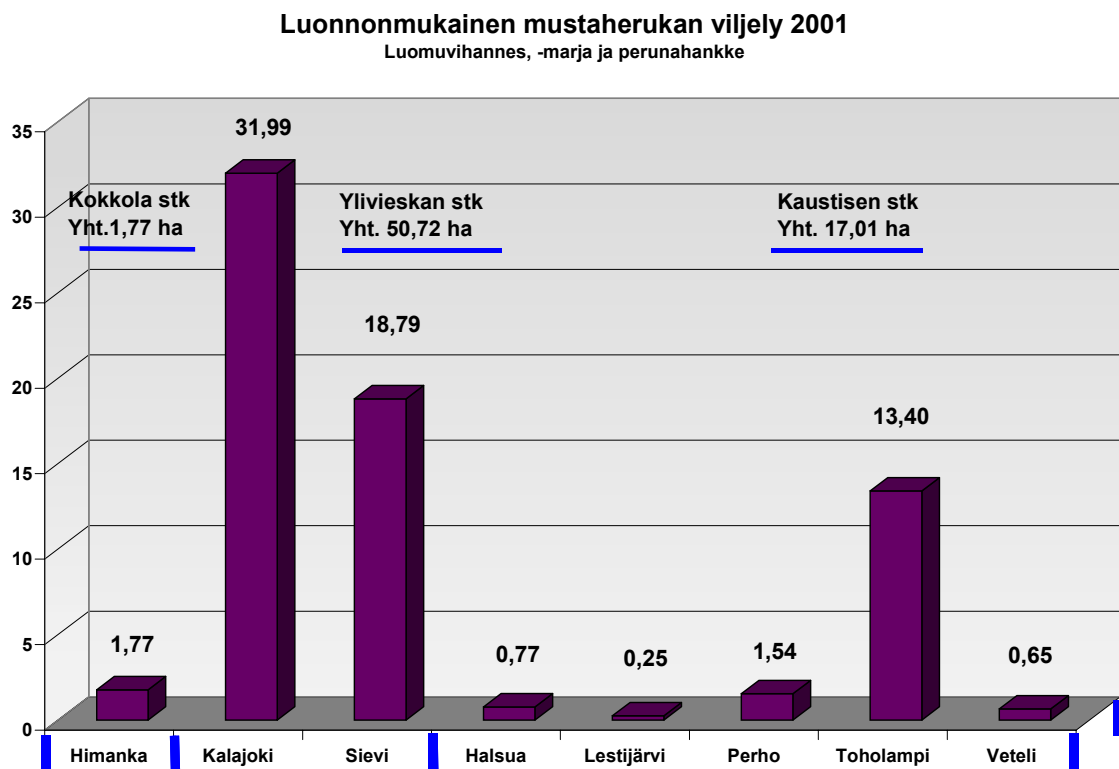

28.2.2002

Luomuvihannes, -marja ja -perunahanke; Jari Tikkanen

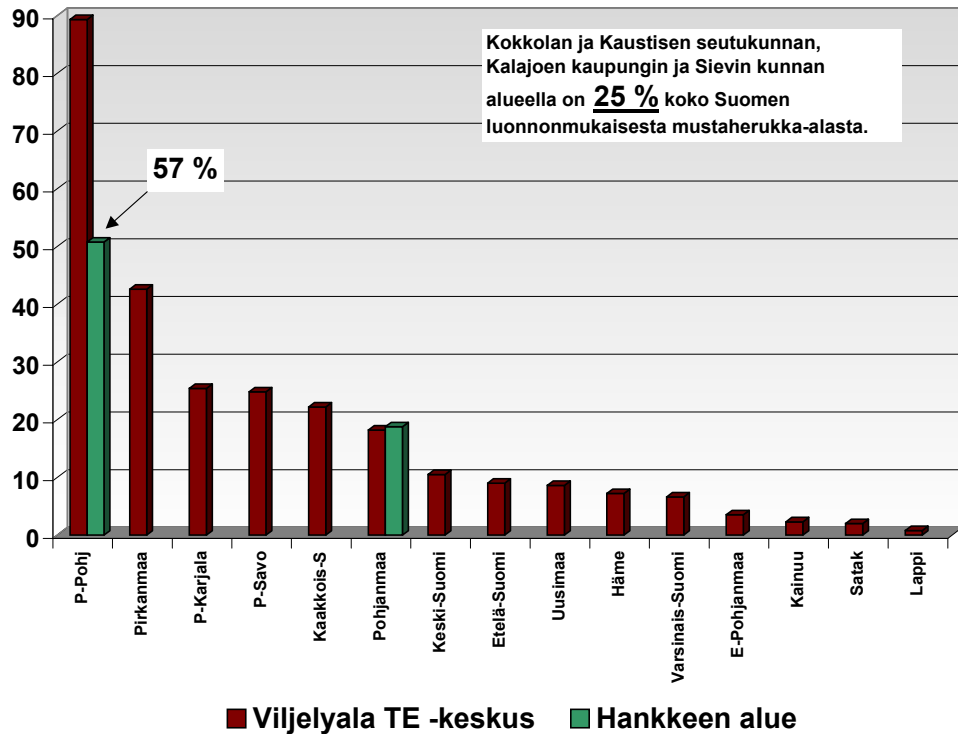
7

Taulukko 4 Luonnonmukaisen marjanviljelyn kehittyminen.

**Taulukko 5 Mustaherukan viljelyalan kehittyminen. Marjanviljelyn kehitys on pääasias-
sa mustaherukkaa (vrt. taulukko 4).**

Luonnonmukainen mustaherukan viljelyala 2001
TE -keskuksittain (KTTK)

Taulukko 6 Pohjois-Pohjanmaan TE -keskuksen alueella Kalajoella ja Sievissä on 57 % luonnonmukaisesta mustaherukka-alasta. Valtakunnan luomumustaherukasta hankkeen alkuperäisellä toiminta-alueella on 25 %.

Olavi Suomala viljelee harvinaista herkkua:
**Aromikkaita, kotimaisia
luomuvalkosipuleita**

Luomuvihannes, -marja ja -peruna -hankkeelle jatkoa

**Kalajoki maakunnan
luomutuotannon kärkipäässä**

Kaisa Hahro

"Tilaa markkinoilla" Mitään yläpuolella.
Seivissä on vissiin saunin

**Luomuvihannes, - marja ja
- perunahanke
lisää luomutuotteita Keski-Pohjanmaalle**
Luomulehti 8/2000

"Kun tuntee vihollisen on aika pitkällä"
**Luomumarjan viljelyssä
kasvitautilien ja tuholaisten ennakkotorjunta tärkeää**

Kone helpottaa ja nopeuttaa herukoiden istutusta

Muovitettu penkki este rikkakasveille

1.4. 4.10.2001

Kurssinäytös Pauli Rahkolan pelloilla

Koneella tuhat tainta tunnissa maahan

Keskiv. Ikkona 13.3.2002 KESKIPOHJANMAA

Anne ja Mikko Takanen:

Luomuhelukka sopii sivuelinkeinoksi

KP 18.7.2002

Halla verotti mustaherukkasatoa vain vähän

Herukkasato kypsyy etuajassa

Koneellisen marjanpöiminnan työnäytös Tyngällä

Herukat saivat kyytiä

Kalajoenseutu 31.7.2002

Luomu-hanke kolminkertaisti viljelyalan

Herukanviljely kukoistaa Kalajoella

Maakunta KP 31.7.2002 70

Herukkaviljely valtaa alaa

Keskipohjanmaa 31.7.2002

Herukasta maatalojen uusi tuotantosuunta

Herukanviljely kasvaa koko maassa

6 - N:o 32

SIEVILÄINEN

Torstai 8. elokuuta 2002

Luomu-hanke lisännyt luomumarjanviljelyä

Sievi on vahvaa herukanviljelyaluetta